

Милан Гарић

СВОЂЕЊЕ РАЧУНА

Или *Посћаапокалипћично мишљење и ијевање Предрага Финција*

„Када мишљење оде до коријена проблема, оно је тада, на крају, опет оно што је било на почетку: чуђење. То прво и последње отварање мистерију бивања, чуду живота. Љепоти постојања.”

Предраг Финци, *Украјико*

1.

Прозни, поетски и есејистички записи Предрага Финција, или како он сам, са њему својственом благом самоиронијом, без зареза и задршке каже, „старачке причице пјесмице афоризми ставови”, објављени 2018. у београдском Фактум издаваштву под насловом *Украјико*, представљају ону врсту штива и књига које се лако и са посебним ужитком читају а о којима се тешко говори и још теже пише. Та тешкоћа не тиче се само чињенице да су те књиге најчешће жанровски и књижевнородовски апартне, неупоредиве и поетички и поетски потпуно аутентичне и нове. Једноставно речено – та тешкоћа тиче се жеље и потребе да ужитак и „задовољство у читању” књиге *Украјико* наставимо емпатичним, срочним ћутањем, рјечитијим од сваког говора о њој. Или још једноставније – *Украјико* је једна од оних књига које бисмо радије поново читали него о њима писали.

Ријеч је најприје о томе да она припада оној врсти ауторефлексивних и аутореференцијалних књига које, како год окренеш, увијек већ предухитре сваки читалачки, књижевнокритички и херменеутички аналитички суд о њима. Све што бисте рекли о њој, чини вам се, она је

већ помислила и рекла о себи, о-писала се тачније и сажетије него што желите и можете замислити.

Управо тако, једним кратким „извањским” самоописом и започиње ова књига. „На (самом) почетку” наиме, у истоименом запису Финци каже да је ова књига писана „без предговора и поговора, без дугих анализа, без мудрих цитата и корисних напомена” и да све што у њој хоће рећи, хоће рећи „једноставно, без сложених, замршених реченица, без много објашњавања и тумачења”; описати и показати то „што сам осјећао и мислио, доживио и преживио, што сам у себи сабрао”.

О истовременој дословној тачности и извјесној варљивости тог описа збиља би се дало надуго и нашироко говорити и писати, али када убрзо откријете да књига *Украјико* припада оној ријеткој, најрјеђој врсти мајсторских књижевних дјела у којима је оно „шта” она говоре изједначено са оним „како” говоре, останете без ријечи пред њеном умјетничком самодовољношћу – очи у очи са органским јединством њене садржине и форме, обузети њеном унутрашњом, вишеслојном самохерменеутиком која се да разабрати и разумјети, али не и изрећи и вјерно пренијети у други дискурс и језик.

Такве самосвојне и самосвјесне књиге може написати само неко ко је истовремено филозофски писац и пјесник, ко истовремено пјева и мисли о пјесми и опјеваном, ко то чини цијелим бићем, беспошtedно и без остатка – изједначава своје мишљење-пјевање са (својим) бићем, а своје писање са својим животом. О таквим књигама вјеродостојно може писати само онај који и сам вјерује у писање као у начин живота и васкрсавања свијета; онај ко свједочи да мртви свијетови оживе у добро написаној књизи, а да без читања умиру – онај који зна да је читање књиге једнако чудотворно и животворно као и само њено писање, и да писати о књизи увијек већ значи писати о њеном читању, не чувати ту чудотворност и животворност само за себе, него је дијелити с другим и Другим који је сама наша суштина, и када га пишемо малим и када га пишемо великим словом.

И таман када помислимо да нам се указао и по-казао херменеутички алеф којим бисмо могли започети запис о читању, разумијевању и тумачењу ове књиге, схватимо да се оно што смо малочас рекли односи на готово све Финцијеве књиге и његово списатељско дјело у цјелини, и да је то сама по-етичка суштина и бит његовог дјела. Ни једна нас Финцијева књига, међутим, не позива да је читамо и разумијевамо из цјелине његовога дјела као што то чини његова књига *Украјико* у којој је то дјело истовремено сажето и наново освијетљено. Ни једна друга књига тако тихо и ненаметљиво (без било каквог гласног помена, позива, захтјева и диктата) а тако јасно и разговјетно не упућује и не указује на ту цјелину и своје посебно, повлаштено мјесто у њој.

2.

Украјико је двадесета по реду Финцијева књига. Прву књигу објавио је 1980, у тридесет четвртој години (мало после оне чувене, симболичке, богочовјекове тридесет треће). Наредних десет година објављивао је у, да тако кажемо, уобичајеном ритму, и до предратне 1990. објавио још три књиге.

А онда је услиједило (ако изузмемо рукопис под насловом *Сенџименџални увод у естетџику* објављен 1999. у Лондону) четрнаестогодишње ћутање, о чијим разлозима други могу само слутити, а чију тегобу и терет зна само он. Једно је, међутим, извјесно – то ћутање (необјављивање) показало се не само тешко него и плодносно као (црна) земља, изнимно важно и пресудно за његов живот и његово цјелокупно стваралаштво. Године 2004 (у својој педесет седмој) Финци прекида ту, више од једног десетљећа дугу шутњу, и објављује двије књиге – *Сенџименџални увод у естетџику* и *Право, сџираниуџицом*. Од тада до данас, дакле у наредних шеснаест година објављује осамнаест књига – изненађује чак и оне који су ту самосвојну стваралачку снагу и енергију наслутили још у његовој првој књизи *Говор џрејиски* – чак и оне који су га, као овај читалац (и не само он), још тада препознали као најзанимљивијег, најоригиналнијег и најиновативнијег босанскохерцеговачког филозофског писца. Управо ових дана очекујемо излазак двадесет пете Финцијеве књиге чији је наслов *Прво, биџино*, а чији нас је рукопис из неких разлога, о којима ћемо касније говорити, изненадио и обрадовао као ниједан до сад.

Већ сама композиција Финцијевог дјела и динамика објављивања његових књига, њихова постметафизичка визура, тематскомотивска и жанровска разноврстост, потпуно аутентична, стално иновирана поетичка стратегија и особен, гостопримљив и присан, наративни стил, тражили би један посебан оглед. Посебно је занимљив однос и не само тематскомотивска разлика, него и разлика у осјећању живота и дискурсу његових књига писаних и објављених до 1990. и након тога. Финци се воли и зна нашалити на свој рачун нарочито када је ријеч о смртно озбиљним стварима. Тако ће недавно парафразирати једну своју ранију досјетку да му се све више чини да је свака књига коју управо пише задња, и да је написао много „задњих” књига, па рећи да је након прве свака његова књига „задња”. То збиља згодно и духовито звучи, али нама се чини да овога пута не би требали остати на Финцијевој пословичној самоиринији и духовитој афористици. Нама се, наиме чини да се иза те досјетке о битној разлици прве и потоњих књига крије једна пресудна промјена, и сама ест-етичка, по-етичка, и егзистенцијална бит његовог дјела. И не само то – нама се истовремено чини да ни једна

друга Финцијева књига не у-казује на ту бит и да је не по-казује као његова књига *Украјико*.

Више је разлога због којих нам се *Украјико* чини као есенцијална Финцијева књига. Два су разлога најочигледнија и најдубља, основна. Први је, чини се тај што *Украјико* представља својеврсно свођење метафизичких и егзистенцијалних рачуна, и што је самим тим истовремено настала из свег његовог (дотадашњег) живота и свих његових претходних књига. Други се тиче читалачког утиска да се у тој његовој књизи, као ни у једној другој, открива темељни разлог оног дугог тегобног ћутања које ће се претворити у дуго спасоносно писање – указује извјесна преломна тачка и чује лом због којег је и о којем је четрнаест дугих и тешких година ћутао, тражио спас, нашао га у посвећености пјесничком мишљењу и писању, у потреби и потрази за „једнакошћу ријечи и чина”, једином истинском пунином живота.

3. (1)

Када је ријеч о оном првом разлогу, пада нам на памет Данијел Драгојевић и једна његова књига разноликих и разноврсних записа и кратких есеја о ономе што се знало догађати око (писања) пјесме а није ушло у пјесму. Наслов те јединствене, апартне Драгојевићеве књиге је *Расујти шерей*. Финцијев егзистенцијални и метафизички „терет” није у књизи *Украјико* расут, него сабран, сагледан и пригрљен. У тој књизи сабрано је и сажето, у самој својој бити изражено све што је доживио, искусио, искушао и написао. Отуда утисак да се у овој Финцијевој књизи најразговјетније чује онај тихи, тестаментарни тембр који се да чути у свакој од његових „задњих” књига.

Финци је филозофски писац са најразноврснијим и најразноликијим а увијек препознатљивим, особеним филозофским, прозним и поетским дискурсом и стилем, са најдинамичнијом поетичком стратегијом и најрафиниранијим, у крајњој инстанци есејистичким хибридом филозофског, прозног и поетског израза за којег знам.

Па како је онда било могуће у једној књизи сабрати и сажети све те често неспојиве разноврсности и разноликости? Дакле, како је могуће све своје претходне књиге сажети у једну, или како је, као у оној Кортасаровој причи, возећи се неколико минута тролејбусом од станице до станице, могуће у себи чути симфонију која траје више од два сата?

Како то да управо онда када све књиге сажмеш у једну, и када ти се чини да си рекао све, да управо тада јасно видиш и схваташ зашто „иза сваког писца на крају остане ненаписана страница”?

Како, баш онда када најбоље пише, аутор ишчезне, па „оно што је и како написано не казује више писац, него написано”?

Како то да се не причају приче, а исприча се сав живот?

Како „ријечи које описују живот, постају живот“?

Како је могуће одједанпут све заборавити и сјетити се свега, све то записати-упамтити, све наново преживјети, обесмртити живот?

То су само нека од оних чудних и тешких (поетичких) питања и чудесно лаких одговора које само умјетност, и које само поезија, дакле, сама суштина и супстанција умјетности може да да – само нека од питања која нам је истовремено постављала и на која је одговарала ова књига, питања-одговори која само умјетност у истом часу може поставити, потражити и дати, сјединити осјећање и схватање, учинити да чим истински осјетимо – разумијемо, чим то разумијемо, осјетимо још више од оног што смо разумјели.

Како се то чини знају само истински мајстори пјесничке (дакле и сваке, формално друге) умјетности, једини практични чувари тајне, вјештине и умијећа истовременог искушавања потпуне слободоумности и послушности, слободе и строге дисциплине, сједињених у пјесничком у умјетничком у мајсторском дјелу.

Финци је истински мајстор ријечи. Нису то оне распјеване пјесничке ријечи које се, и када то не знају, угледају на псалмопојца као да се угледају на саме „ријечи господње, ријечи чисте, сребро у ватри, очишћено од земље, седам пута претопљено“.

То су оне ријечи које су, након свега, преживјеле. Преживјеле све, дакле и само ништавило, само ништа. Прошле кроз ову божју башту и трновити врт, кроз овоземаљски рај и кругове овоземаљског пакла, од којих онај круг ратног пакла од којег ће занијемити представља посебно мјесто и жаришну граничну ситуацију у његовом животу и стваралаштву, преломну тачку његовог стваралачког живота.

3. (2)

Прије него што кажемо о којем кругу пакла, о којој преломној тачки и каквом лому је ријеч, рецимо нешто о структури и композицији ове књиге.

Украјико је тродијелна, четвортактна књиге – након кратког, уводног записа под насловом *На почетку*, слиједе три органски повезана дијела под насловима *Долажење*, *Дојаћање*, *Оглажење*, који осим што приказују основну садржајну и композициону структуру књиге, истовремено асоцирају на онај очигледни а тајанствени механизам кретања самога живота, неког парадоксалног, једнократног вјечног враћање истог а различитог, увијек већ старог и новог.

Долажење чини 12 записа од којих је један аутобиографски и аутопоетички пјеснички запис о бити пјесништва писан курзивом. *Дојаћање* се састоји из 56 записа, 55 писаних у паровима од којих је први

у пару нумерисан а други насловљен и писан курзивом, уз један запис без пара који говори о томе да „што дуже, што више питамо, све смо ближи темељним питањима, пресудним не-одговорима”. (Управо смо из тог кратког, тридесет деветог (39) записа одабрали двије завршне реченице и узели их за мото ове кратке забиљешке о књизи *Укратко*.) *Оглажење* је писано курзивом и чини га шест (6) записа, пет нумерисаних и насловљених, и један ненумерисан запис под насловом „На крају”, којим се књига завршава.

Наравно да не бисмо указивали на ове „техничке” детаље да ову књигу није, између осталог, писала и непрестана потреба за слободом и редом (у говору), настојање да се оним малармеовским „бацањем коцки поништи случај”, да се пише потпуно слободно и потпуно одговорно, исцрпно а сабрано и сажето, без иједне сувишне ријечи, да се то не односи само на пјеснички, есејистички, прозни и пјеснички израз, него и на јединствену композицију мишљена и пјевања праћену прецизном архитектоником и графичким уређењем текста. Ако се у овој књизи и није рачунало са симболичком везом записа и њихових бројева, та везе је у неколико случајева, чини нам се, неким чудом успостављена. У једно смо, међутим, потпуно сигурни – односи мишљења и пјевања у овој књизи су родбински у неколико кољена, и као што у односима те врсте обично бива, веома сложени, па је сасвим оправдано што су пјесме у овој полиморфној књизи наглашене и курзивом. Истини за вољу, тог курзива било би много више да су курзивом писани сви стихови посијани у овој књизи, сви ти изненадни верси који у готово сваком запису знају запјевати усред прозе и заблистати усред рефлексije.

Постоји још један, посебно важан разлог због којег указујемо на садржајни и ини металогички (распо)ред и посвемашњи вањски и унутрашњи склад говора и писма ове књиге. Ријеч је, наравно, о средишњем дијелу књиге под насловом *Догађање*, и усред њега, о оном што нам се открива и по-казује као „пресудни догађај”, који је „изван наше воље, моћи и жеље, а наједном постане ознака нас самих”. Онај догађај око којег се врти сво догађање – и „догађање” у истоименом одјељку, и у (Финцијевом) животу и свијету; у његовом бићу, мишљењу, пјевању и писању.

Догађај о коме је овдје ријеч (оно „пресудно” што „живот промијени”) је рат – рат који се тих година слутио, а који је сарајевског професора естетике Предрага Финција Финца затекао у родном граду. У оном „Тамо” из истоимене пјесме која каже:

„Тамо је лијепа успомена,
тамо рана.

Дубока,
дубља од туговања.”

Изабрали смо ове стихове као саму суштину и супстанцију осјећања свијета и пјесничког израза чујног и присутног у овој Финцијевој књизи, и свему што је рекао и написао након оног дугог ћутања, (избјегличког) живота у неком његовом „нити од нити ка”, пиљења у ону преломну тачку у којој се све сабрало као пред велики прасак. Управо су ти стихови поетичка и поетска, идеална и збиљска, онтолошка и онтичка, суштинска и супстанцијална „слика и прилика” поменутих преживјелих ријечи. То су ријечи проживљене, на својој кожи искушане-уписане, ријечи које подједнако памте и радости и ране, доводе мук до (пјесничког) говора и износе на свјетло дана, оно, иза свега (знаног) што је преостало – оно што је ново зато што је спасоносно, оно што је спасоносно зато што је ново.

Само нам се такве преживјеле ријечи дају слушати – само су оне вјеродостојне и чудотворне, најрјечитије онда када доведу до јасноће у којој нам не требају ријечи.

Онда, рецимо, када се као у оној Финцијевој љубавној пјесми у прози, повлаче и пуштају љубав његовог живота да без једне једине ријечи каже све – дочека га када се врати кући и по-каже му и сама собом објасни да „живот може проћи, љубав не може”.

Или оно сасвим другачије чудо које се догађа када слушамо Финцијеве (поратне) преживјеле ријечи – схватамо и прихватимо и оно што речено на неки другачији начин ни у сну не бисмо прихватили, и када нам се чини да само такве, дубоко проживљене, преживјеле ријечи, срчане и умне, поштене и једноставне, имају право и неку унутрашњу, моралну дужност, чак и манихејски говорити о рату. Јер само такве, преживјеле ријечи могу још прије смрти помирити ратнохушкаче и пацифисте, ратнике, борце и бојовнике, ријешене да се до судњег дана и истребљују, да се „између два рата” сумануто боре за интерпретацију рата.

Само су такве ријечи (данас и овдје) вјеродостојне и утолико спасоносне, потребне овој земљи и језику као хљеб насušни.

4. (1)

„И сви разлози за бригу већ умирени, питања разријешана, у касној спознаји све поредано а иза свега и из свега, за оног кога дохвати чудо мишљења и немир постојања, већ ново путовање започето.”

П. Финци, *Україно*

Започели смо приказ ове књиге говорећи о тешкоћама писања о њој, и нисмо ни примијетили како се по некој металогичкој законитости и милости помног читања та тешкоћа претворила у неку загонетну, све

већу лакоћу изрицања и писања; како се неки прелиминарни, замишљени, теоријски прецизни и провјерени херменеутички дискурс срочан пјеснички слободно мишљењу и говору саме књиге претворио у неко пјеснички слободно интерпретирање. Та лакоћа није дошла након што нас је Финци широкогрудно охрабрио да ову књигу доживљавамо и интерпретирамо слободно, јер је, како он каже „ова књига сваком онаква каквом му се чини”, него онда када смо ту слободу сами себи допустили и осјетили потребу да о томе проговоримо и у првом лицу, онако како у правилу (говоримо и) пишемо само у неким својим пјесмама. А то се опет, по некој загонетној законитости, догодило онда када смо у овој књизи наслутили нешто што се у новом Финцијевом рукопису *Прво, бијно* на један, за нас запањујући начин обистинило, и након чега се више нисам питао о чему би Финци након тог посвећеног свођења рачуна, уопште могао говорити и писати; шта би још и како имао рећи? Ријеч је о томе да сам дао неки свој, само свој супозитивистички „одговор” на то питање, а онда прочитао рукопис књиге *Прво, бијно* и остао без ријечи – управо такав, суштински исти одговор дао је и Финци, извео управо ону поетичку консеквенцију из књиге *Украјико* какву сам слутио, прижељкивао и замишљао. Никада раније нисам осјетио ту врсту не само читалачке радости и сатисфакције – помисли да у једном, до тада, чинило ми се, апартном становишту и увјерењу нисам сам.

Најкраће и сасвим поједностављено речено, ријеч је о томе да сам негдје у оним годинама у којима је Финци написао своју прву књигу, читајући и изучавајући дјела неких модерних и савремених пјесника и постметафизичких филозофа, дошао до слутње, а затим до чврстог, не само поетичког увјерења да се ми, данашњи, не требамо надати, уздати и чекати повратак неког ничеанског Диониса, него Орфеја, макар се свакодневно све више увјеравали у не-могућност његовог повратка. Оног Орфеја који не би чинио митска чудеса, очаравао и припитомљавао пјесмом дивље звијери, заустављао ријеке и бујице, помјерао дрвеће, шуме и брда, него нас цијелим бићем враћао својој и нашој суштини скривеној у етимолошком значењу ријечи *Поисис*, оном што изворно значи (пјесничко) стварање. Јер ништа друго не спаја нашу људску и божанску природу, суштину и супстанцију као стварање, као оно спасоносно стваралачко мајсторство и мајсторско стваралаштво.

А онда сам, истражујући кратке и дуге пјесничке форме, тежњу пјесме да се развија и према вани и према унутра, искушавајући полове пјесничког говора и шутње, дошао до неких стихова и реченица које су ми указивале на заједничко онтолошко поријекло пјевања и мишљења. Не само због тога, ти стихови и реченице подсјећале су ме на оне пресократовске исказе, на оне пјевне мисли, али сада, у тим

мојим постпоетским стиховима и неким пјесмољубивим мислима, лишене космологије и космогоније. А када пресократовцима одузмемо космологију и космогонију, шта остаје? И нисам ли у оној својој преслободној профетској метафори био помало нестрпљив? Дакле, не бисмо ли се, прије оног мог симболичког, метафоричког и стварног повратка Орфеју, требали вратити на пресократовце?

На та питање до сада сам одговарао сам, а сада ми је – кажем то без зазора и страха од утиска конструкције и навлачења тумачења на неки свој апартни, својеглави, не само херменеутички млин – неке драгоцјене, чини ми се много заснованије, увјерљивије и далекосежније одговоре дао Предраг Финци који на једним мјесту у књизи *Украјико* каже: „У текстовима који слиједе у мени се дешавало нешто као Платонова 'пјесничка махнитост', рађао својеврстан ехо ране 'природне' филозофије, оне прије Сократова времена, у којој је пјесничка и филозофска ријеч била сродна, али са додатком неких мојих особних тема, што постаде неко моје размишљање из почетка, повратак особном 'наивитету свијести', властити покушај говора из првобитног импулса. Из такве особне игре, особног логоса и емоционалног немира настадоше ови моји есеји у пјесничком облику.”

Низ је оваких експликација и још више асоцијација и алузија на пресократовце у овој књизи, и није било тешко замислити да би једна од њених поетичких консеквенција могла бити и нека варијација на пресократовску тему. Али да ће то (у књизи *Прво, бијино*) бити урађено тако да ће удахнути нови (заједнички, бесмртни) живот не само књизи *Украјико* него и Финцијевом дјелу у цјелини, о томе смо могли само у најљепшим читалачким, херменеутичким сновима сањати. Јер, књигом *Прво, бијино*, најдубље „агностичке молитве” из књиге *Украјико* бивају услышене, и умјесто да се та књига заврши пјесмом На крају, она се бесконачно продужава (као да је на дјелу неко ново, непрестано Долажење, Догађање, Одлажење-Долажење, Догађање Одлажење...) и шири у бескрај – посљедња питања ис-постављају се као прва, спајају се и по-казују као одговори, а оно што је након свега преостало по-казује се као оно што свему претходи. Оно што је изгледало и звучало као постпоезија претвара се у неки нови, неопресократовски пјеснички почетак, баца једно потпуно ново свјетло на цјелокупно Финцијево дјело.

4. (2)

И раније смо, од његове прве књиге заправо, наслутили да је Финци по хабитусу пјесник. За такав, не само читалачки утисак није била потребна нека нарочита херменеутичка прозорљивост – видјело се то од

почетка, у свакој његовој књизи – у свему што смо прочитали. Видјело се то прије свега у његовом изванредном дару и умијећу да у својеврсној филозофској нарацији срећно споји свакодневни језик са „уређеним” дискурсима и језицима, да брижно пробраним општим мјестима да властити, особен тон и боју, да усред какве беспријекорне филозофске анализе или варијације на бројне ест-етичке теме, удјене стих или читаву „строфу” неке своје непрестане, унутрашње пјесме. Али, да ће се дјело једног већ потпуно формираног, етаблираног, постметафизичког филозофског писца развијати и развити у поетичком и поетском правцу на који упућују његове нове књиге *Украјко* и *Прво, бијно* то је могло бити само нејасно слућено.

Те књиге треба читати и одвојено, и као једну књигу – једну јединствену, потпуно аутентичну књигу, поетички и пјеснички нову не само у босанскохерцеговачкој и јужнословенској поезији. Нову и по томе што метафору, то генино пјесничко средство премјешта из стиха, строфе и пјесме, и преноси је на књигу и његово дјело које се само претвара у једну проширену метафору. Нову у времену када се чини да готово ништа уистину ново у поезији и умјетности није могуће.

4. (3)

Шта је то ново што баца једно до сад непознато свјетло не само на путању и саму бит Финцијевог стваралаштва него и судбину и изгледе поезије и умјетности у овом свијету који сам по себи, боље од сваке егзегезе и спекулативног мудровања открива и показује заснованост наших најдубљих страхова, доказује несумњиво пророштво оног „апокалиптичног тона у филозофији”. Данас, међутим, када присуствујемо преласку доба слике свијета у доба слике без свијета, и када (стварни) свијет на наше очи нестаје, претвара се у нарастајућу гомилу слика, не треба бити ни филозоф ни прозорљиви профет да би се разумјело и видјело шта нам се дешава и спрема – довољне су нам само очи да схватимо да више није само о апокалиптичном тону савремених мислилаца, него о апокалипси, у свим њеним значењима ријеч.

Цјелокупно списатељско, филозофско и пјесничко дјело Предага Финција испуњено је несвакидашњом свијешћу о размјерама кризе овог нашег свијета и његовог посвемашњег „пост”. Као у мало којем другом, у Финцијевом животу и дјелу помијешале су се неке магистралне путање и судбине савременог човјека и свијета. Свјетскоповијесне миграције, планетарно, виртуално и стварно номађење, свеопшти егзил, избјеглиштво, прогонство, индивидуалну локалну и глобалну безавичајност и разсредштење свијета, онтичку и онтолошку

бездомност, Финци је искушао на својој кожи, доживио као властиту голготу и удес, и након дугогодишњег ћутљивог пресабирања довео до ријечи – до „своје куће од ријечи без које писац не може”. Уведене у ту кућу, испреплетене су судбине једног човјека и (његовог) свијета, пјесника и пјесништва, поезије и живота. У тој кући „ја и свијет (природа) постану једно”, у њој смо „ја и моје бивање, једно смо те исто. Обједињени живот и мишљење”.

Само онај ко и сам уђе у ту (заједничку) метафоричну и стварну кућу свијета, бића, битка и ту-битка, може чути њихов и Финцијев постапокалиптични, неосократовски пјеснички (пјесмотворни, животворни) разговор што нас након свега бодри: „Који је прошао кроз пустаре мочваре бриге патње, томе нема друге него вјеровати у добро промјене, у сутра које ће бити боље.” То није само неки постапокалиптични, потпуно трезвени (пјеснички) оптимизам и неостојицизам. То је нека чудотворна и чудна, неизрецива и необјашњива а јасна, онтолошка (пјесничка) ведрина, ужитак у живом часу оне „вечите свежине света” која чини чуда – чини да „ми што ћемо можда једаред умрети казујемо човека бесмртног у жижи магновења”, спаја те ријечи великог француског и свјетског пјесника Сен-Џон Перса са ријечима босанскохерцеговачког и јужнословенског филозофа и филозофског писца Предага Финција који је, још дјечак, радо и наизглед прерано читао ону величанствену Персову поему-похвалу мору, дивио се тој неопресократовској, пантеистичкој „прослави живота” и (људског) трајања, не слутећи да ће се једном, након свега што је (до тада) написао, баш у његовој, да тако кажемо, новој тестаментарној књизи, на самом крају, као на почетку, поново срести пјесник и филозоф и углас нам, цијелим бићем проживјелим и преживјелим ријечима, чиста срца по-казати и поручити: „Док живот траје, пјесме ће наде ће живота ће бити.”